



INFORME SOBRE

# LA SITUACIÓ I NECESSITATS DE LES DONES DEL MÓN RURAL

 **GOVERN ALTERNATIU  
DE CATALUNYA**

**Igualtat**

Gemma Lienas i David González

1 de juliol de 2022

## CONTINGUT

<b>LES ZONES RURALS I LES DONES .....</b>	<b>3</b>
Problemes concrets que es troben les dones.....	7
<b>LA REGULACIÓ AUTONÒMICA EN L'ÀMBIT DE LES DONES AL MÓN RURAL.....</b>	<b>9</b>
Catalunya .....	9
Aragó.....	10
País Basc.....	11
<b>PROGRAMES I AJUDES EXISTENTS A CATALUNYA .....</b>	<b>13</b>
<b>PROPOSTES .....</b>	<b>16</b>
Estatut de les dones al món rural .....	16
Oficina d'acompanyament a la dona del món rural .....	18
Modificació de la llei de cooperatives amb perspectiva feminista .....	20
Foment de les explotacions de titularitat compartida .....	20

## LES ZONES RURALS I LES DONES

Les zones rurals de Catalunya representen més del 85% del territori i acullen aproximadament el 25% de la població; hi ha, doncs, un desequilibri important entre una dada i l'altra. Aquests territoris alberguen un ventall d'activitats econòmiques que són moltes més que les relacionades amb l'agricultura, la ramaderia i la pesca.

Mapa de les comarques rurals de Catalunya



*Font: Programa de desenvolupament rural de Catalunya 2014-2022.*

Si volem fixar-nos en les dades de població d'aquestes comarques, aplicant-hi la perspectiva feminista<sup>1</sup>, per saber quantes dones hi viuen, hi treballen i a quins sectors, es fa palès que existeix una manca de dades notòria; caldria en primer lloc doncs, fer un estudi de les dades segregades per sexe, per edat i per comarca per poder treballar amb dades actualitzades, acurades i objectives.

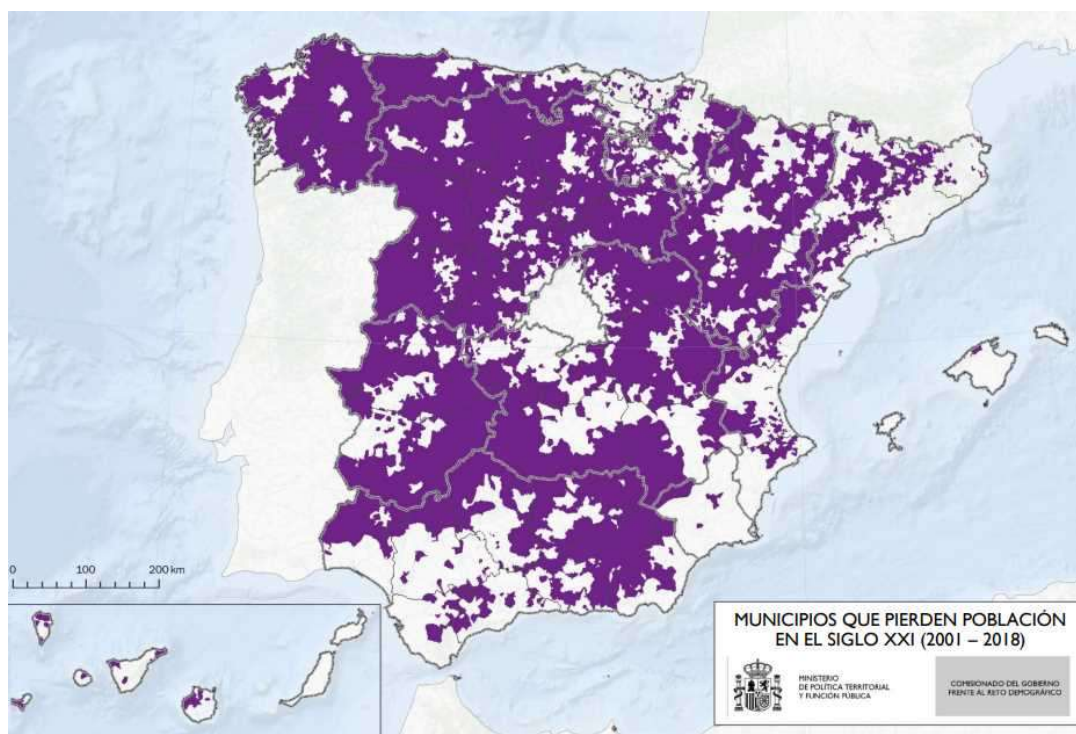
<sup>1</sup> Sabem que les nostres lleis parlen de perspectiva de gènere. El problema és que molts grups polítics han començat a fer servir l'expressió en un sentit que no té el que li dona la llei. Per això usem "perspectiva feminista", excepte quan citem lleis; en aquests casos hi deixem la terminologia que usa la pròpia llei.

A nivell estatal, els estudis per a l'elaboració de l'Estratègia Nacional davant del Repte Demogràfic duts a terme pel Govern d'Espanya han posat de relleu tres fenòmens: la despoblació, l'envelliment de la població i la masculinització.

Aquests estudis indiquen que, des del 2001 fins al 2017, el 61,7% dels municipis espanyols ha perdut població. La Unió Europea considera territoris en risc de despoblació aquells que estan per sota dels 12,5 habitants per km<sup>2</sup>, xifra que a Espanya arriba al 48% dels municipis.

A més, en els darrers anys, en municipis inferiors als 5.000 habitants, el saldo residencial ha estat negatiu en un 87,6%. Tot i això, aquesta pèrdua de població afecta també nuclis més grans, ja que el 70% de les capçaleres, enteses aquestes com a nuclis funcionals en àrees rurals, i el 63% de les ciutats d'entre 20.00 i 50.000 habitants també han vist reduïda la seva població.

Des del 2010 fins al 2019, es registren, per primera vegada, taxes de creixement anual negatiu, la població es manté al voltant dels poc més de 47 milions d'habitants. Augmenten els municipis que perden població, a més, es generalitza la pèrdua demogràfica per a tots els tipus de poblament, la despoblació deixa de ser un procés vinculat únicament a les àrees rurals per convertir-se en un fenomen molt més generalitzat, que afecta també, de manera molt intensa a les capçaleres comarcals i, fins i tot a les ciutats petites i a les capitals de província, ja que perden població en aquesta dècada gairebé la meitat de les àrees urbanes, més de la meitat de les capitals de província, més del 60% de les capçaleres comarcals i el 83,4% dels municipis de les àrees rurals.



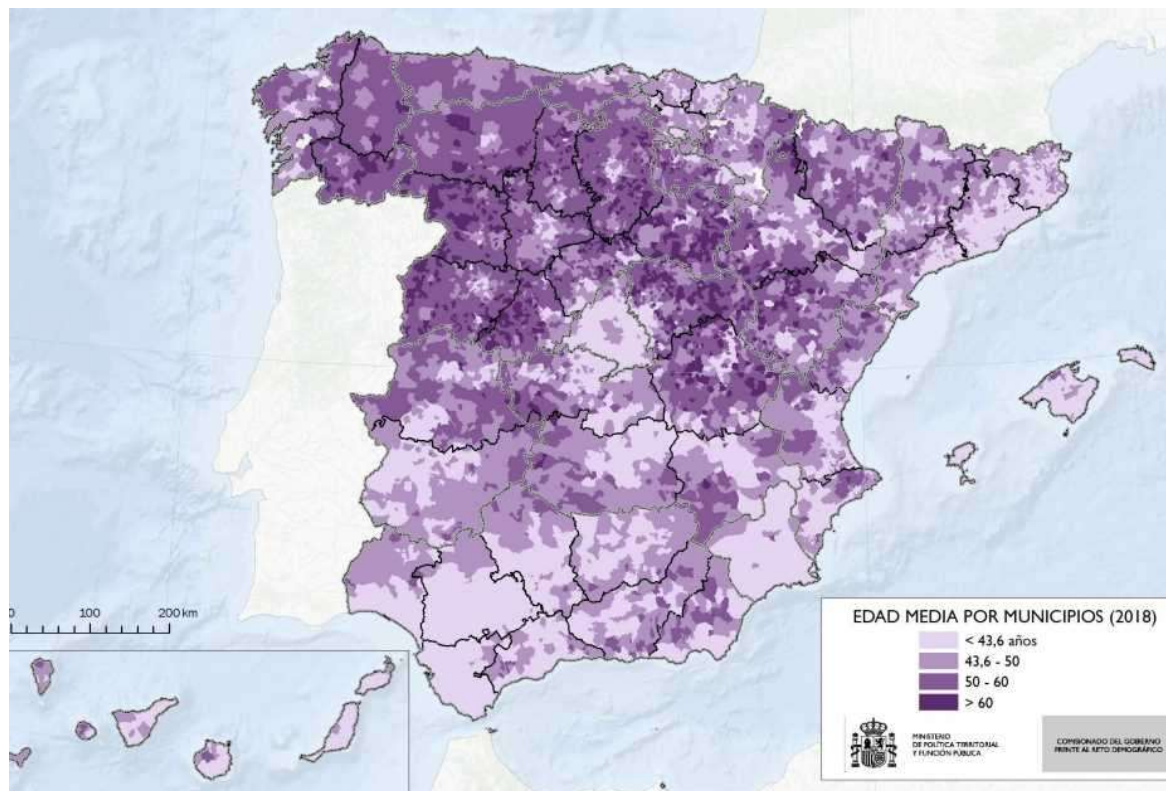
Font: Estratègia Nacional davant al Repte Demogràfic

Pel que fa l'envelliment progressiu, es pot considerar com un èxit de país, de model social, i ens situa al capdavant de l'esperança de vida a la Unió Europea.

L'índex d'envelliment a Espanya és del 120,49%, fet que suposa que hi ha 120 persones més grans de 64 anys per cada 100 menors de 16 anys. Aquest índex ha augmentat de forma progressiva en els darrers anys, ja que l'any 2001 se situava al 106,5%.

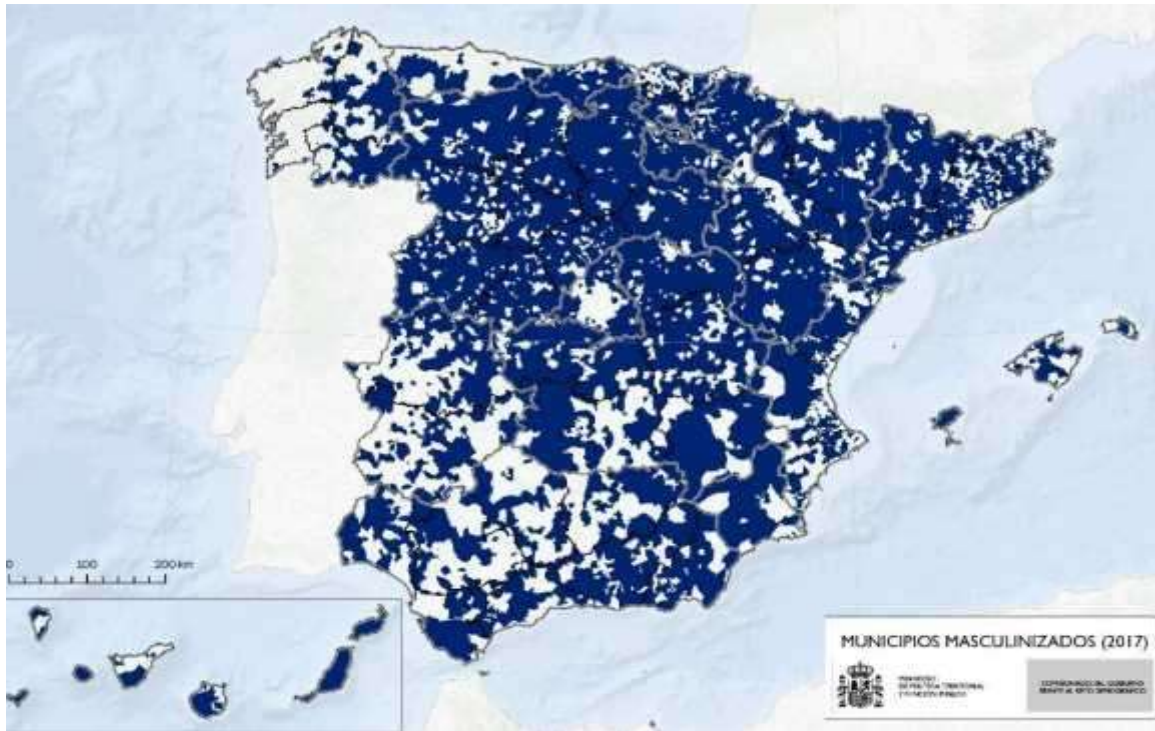
A Espanya hi ha 9.057.193 persones més grans de 64 anys, el 19,3% de la població. A això cal sumar el sobreenvelliment, és a dir, que gairebé un terç de les persones més grans de 65 anys és més gran de 80 anys. A les zones rurals el 24,8% (1.538.496) de les persones superen aquesta edat, és a dir, un de cada quatre habitants és més gran de 65 anys. Als 5.000 municipis amb menys de 1.000 habitants, el percentatge de majors de 64 anys arriba al 31%.

L'edat mitjana de la població espanyola el 2020 arriba a 43,6 anys, gairebé 4 anys més que la registrada l'any 2001. La variació a l'edat mitjana és encara més gran, passant de 37,6 l'any 2001, a 44,3 el 2020. Ambdues edats són més grans per al cas de les dones, a causa de la major esperança de vida d'aquestes.

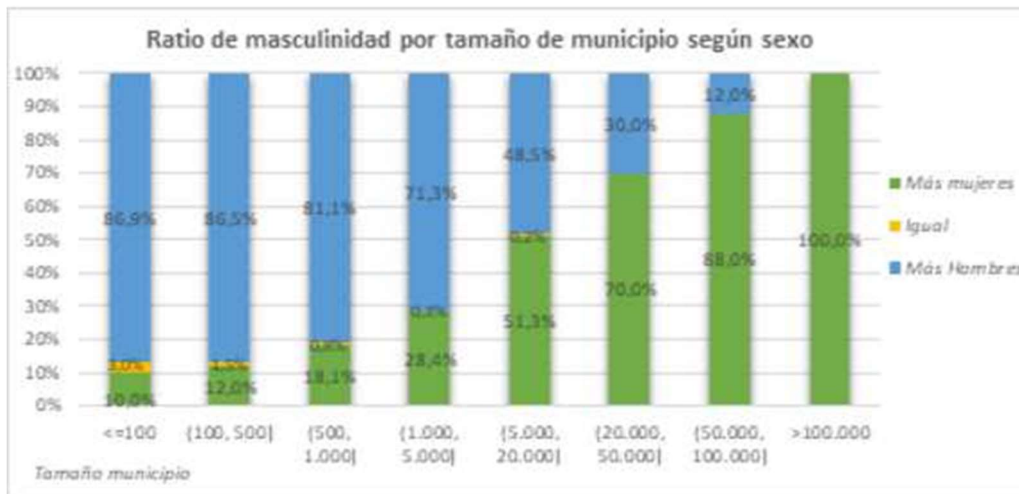


Font: Estratègia Nacional davant al Repte Demogràfic

També podem observar com s'està produint una progressiva masculinització del territori. Si a Espanya hi ha més dones que homes (23,8 milions front a 22,8 milions), a tres de cada quatre municipis hi ha més homes que dones. Aquesta proporció augmenta quan més petit és el municipi, així com també augmenta l'edat mitjana de les dones en aquests municipis.



Font: Estratègia Nacional davant al Repte Demogràfic



Font: Estratègia Nacional davant al Repte Demogràfic

Segons un informe de Caixabank<sup>2</sup>, la bretxa entre dones i homes s'intensifica al món rural: precarietat laboral més gran, infrarepresentació en la presa de decisions i conciliació més difícil. Aquest mateix informe quantifica l'impacte econòmic de la bretxa de gènere al medi rural d'Espanya en 38.500 milions, un 3% del PIB.

<sup>2</sup> [https://www.caixabank.com/comunicacion/noticia/la-brecha-de-genero-se-intensifica-en-el-mundo-rural-mayor-precarietad-laboral-infrarepresentacion-en-la-toma-de-decisiones-y-peor-conciliacion\\_es.html?id=43496](https://www.caixabank.com/comunicacion/noticia/la-brecha-de-genero-se-intensifica-en-el-mundo-rural-mayor-precarietad-laboral-infrarepresentacion-en-la-toma-de-decisiones-y-peor-conciliacion_es.html?id=43496)

La solució de les zones rurals, doncs, passa també i sobretot per les dones. I és que les dones sovint se senten escopides del seu territori d'origen. Si treballen en explotacions familiars, perquè o bé no participen de la titularitat o bé no estan donades d'alta, cosa que té dos efectes perniciosos. D'una banda no tindran pensions en el futur i d'altra banda es perpetua una mirada patriarcal sobre la propietat de la terra. Si no treballen en explotacions familiars, tenen menys oportunitats de treballar en altres sectors, sobretot per la manca de serveis, d'infraestructures i per les mentalitats patriarcals de les famílies. També tenen menys oportunitats per formar-se. Tot això té una especial importància en el cas de les dones joves.

Per tant, per posar-hi solució ens caldrà:

- Visibilitzar les dones.
- Garantir-ne els drets.
- Professionalitzar-les.
- Diversificar-ne les professions.

### PROBLEMES CONCRETS QUE ES TROBEN LES DONES

Ens hem reunit amb dones diverses del món rural i també hem tingut reunions amb entitats i amb representants sindicals, fonamentalment amb CCOO i UGT. Els greuges que expressen totes les dones són força comuns.

El primer que expressen és que les mentalitats dels homes sovint han quedat ancorades en una estructura patriarcal, cosa que, per exemple, dificulta que es coresponsabilitzin en les feines de la cura, tant dels infants, com de les persones malaltes, com de la gent gran i de les feines de la casa. A tot això, s'hi ha de sumar el fet que no tenen prou serveis (manquen llars d'infants, escoles rurals, centres de dia...) o que els horaris són molt limitats i no tenen amplitud suficient per permetre les dones desplaçar-se a llocs de treball. Tot plegat impedeix les dones treballar a jornada completa. Sovint, les úniques feines que poden fer són com a funcionàries, com a professores o en relació amb el món del turisme. Queda molta feina a fer per tal de canviar la mirada estereotipada sobre els rols de gènere, tant des de la formació als centres d'educació com amb campanyes adreçades a joves i a persones adultes.

També expliquen que sovint les seves opinions no són tingudes en compte i que la representativitat de les dones a les institucions és molt minsa. Caldria treballar per a una participació de les dones al 50% en l'àmbit polític, i també en altres àmbits socials i culturals.

D'altra banda, hi ha hagut normatives que s'entenen des del punt de vista de les necessitats higièniques i de modernització, però que no han tingut en compte la perspectiva feminista. Per exemple, el fet que actualment la matança del porc no es pugui fer a casa, sinó que s'hagi de fer als polígons, ha afectat bàsicament les dones, ja que eren elles qui s'encarregaven d'aquestes feines. Ara, han de dur el producte als polígons (cosa que només beneficia les grans

explotacions) i obliga a comprar camions frigorífics per al transport, cosa que incrementa la despesa. D'altra banda, les dones no es poden traslladar als polígons per la manca de transport i d'un urbanisme amb perspectiva feminista, llevat de casos concrets<sup>3</sup>.

Les dones es queixen també de la manca d'infraestructures de transport, tant pel que fa al que elles necessiten per anar a treballar, com pel que fa al transport escolar i també pel que fa al transport que hauria de cobrir les demandes de formació de les mateixes dones. Les dones assenyalen que hi ha manca d'habitatge. És cert que hi ha molts habitatges rurals buits que podrien fer-se servir, però sovint o els propietaris no els volen llogar o representen una inversió altíssima en rehabilitació. Es necessita habitatge social o estimular la formació d'iniciatives privades.

Respecte a la formació, insisteixen molt en les dificultats amb què es troben. Consideren que la formació en línia seria una molt bona opció; el problema, però, és la manca de connectivitat de gran part de les zones rurals. Aquesta és una qüestió que cal resoldre amb urgència perquè també afecta a la possibilitat que les dones puguin treballar en sectors diferents dels que ofereixen les zones rurals, o que puguin comercialitzar productes mitjançant botigues virtuals, o que les zones rurals puguin industrialitzar-se, cosa que afavoriria també l'ocupació de les dones. Sense oblidar que millorar la connectivitat també afavoriria la teleassistència, tant per a persones malaltes com per a persones grans.

Pel que fa a les dificultats per incorporar-se al món agrícola i ramader, tot i que gairebé un milió de dones viuen en zones rurals, només un 20% es dediquen professionalment al sector primari a Catalunya. És un sector molt masculinitzat on, a les dones, els costa molt fer-s'hi un espai. D'altra banda, com hem dit abans, algunes de les ocupacions que tradicionalment duien a terme les dones ara, ateses les noves normatives fetes sense perspectiva feminista, aquestes ocupacions han deixat d'estar en mans de les dones. Pel que fa a les dificultats per incorporar-se a altres sectors, hi ha moltes dones que no poden incorporar-se als món agrícola i ramader perquè no tenen terres, però que podrien incorporar-se a d'altres camps que ara no troben. Per exemple, indústria, empreses tecnològiques, o del sector agroalimentari.

---

<sup>3</sup> Poligoneres: Diagnosi. Justícia de gènere als polígons del marge dret del Besòs. Ajuntament de Barcelona.



## LA REGULACIÓ AUTONÒMICA EN L'ÀMBIT DE LES DONES AL MÓN RURAL

Hem fet la comparació de la normativa existent a Catalunya amb les comunitats autònomes del País Basc i l'Aragó perquè, segons ens han comentat les especialistes amb qui hem parlat, són els territoris on està més treballat.

### CATALUNYA

A Catalunya la normativa de regulació de les dones del món rural es troba a la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes. En la mateixa norma es fa referència a les dones del món rural a diferents articles.

D'una banda, l'article 5 especifica que correspon a la Generalitat promoure l'elaboració d'estadístiques i indicadors que permetin recollir les situacions i les necessitats de les dones del medi rural. De l'altra, l'article 27, sobre l'accés de les dones a les tecnologies de la informació i la comunicació, parla d'una atenció especial als col·lectius en risc d'exclusió social i de l'àmbit rural.

A més, l'article 50 es dedica exclusivament a aquestes dones:

#### **Article 50 Apoderament de les dones del món rural**

1. L'Administració de la Generalitat ha de posar en valor la funció de les dones com a eix estratègic per al desenvolupament rural. En aquest sentit, ha de:

- a) Vetllar per incorporar la perspectiva de gènere en les actuacions sobre desenvolupament rural.
- b) Garantir la igualtat d'oportunitats i la plena participació de les dones, amb equitat i en tots els àmbits del món rural, molt especialment en els processos de planificació i execució de les polítiques públiques.

2. L'Administració de la Generalitat ha de vetllar per la presa de decisions de les dones com a mesura per a lluitar contra la despoblació, l'escassa presència de dones i l'empobriment en l'àmbit rural i, en concret, ha de:

- a) Potenciar el desenvolupament d'activitats que generin ocupació i afavoreixin la incorporació de les dones del món rural a l'àmbit laboral i contribueixin a evitar-ne el despoblament.
- b) Facilitar l'accés a la formació de les dones del món rural.
- c) Contribuir a eliminar la bretxa digital de gènere i territorial amb mecanismes que facilitin i impulsin l'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació de les dones del món rural.
- d) Vetllar per aconseguir la plena participació social de les dones del món rural, i també perquè participin plenament en els òrgans de direcció d'empreses i associacions.
- e) Incentivar la cotitularitat de dones i homes a les explotacions agràries.
- f) Promoure la representació paritària de dones i homes en els càrrecs de decisió de les organitzacions agràries.

3. Per a fer efectius els principis primer i sisè de l'article 3, les polítiques agrícoles, ramaderes, agroalimentàries, forestals i pesqueres han de:

- a) Fomentar la transmissió dels sabers tradicionals de les dones en aquests àmbits, reconèixer i fer visible llur contribució al manteniment de les explotacions familiars, i promoure les xarxes de proximitat i de serveis socials per a atendre els infants, la gent gran i les persones dependents.
- b) Potenciar les iniciatives empresarials d'emprenedores i les actuacions de desenvolupament agrari i pesquer promogudes per dones.
- c) Facilitar la incorporació de dones joves als sectors agrícola, ramader, agroalimentari, forestal i pesquer.

No existeix cap desplegament d'aquesta llei, ni cap decret o desenvolupament legal que afecti i reguli les dones del món rural, tret del programa que es tracta a l'apartat següent del present informe.

Per tot això, és més que evident que a Catalunya necessitem regular l'Estatut de les dones del món rural (en parlem a l'apartat de propostes) per tal de garantir els seus drets.

## ARAGÓ

La Llei 7/2018, de 28 de juny, d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes a l'Aragó<sup>4</sup>, va ser aprovada a les Corts d'aquella comunitat, amb el vot favorable de tots els partits, dotant-la d'un marc normatiu autonòmic que reconeix el principi d'igualtat entre dones i homes en tots els àmbits.

A diferència de la Llei catalana, a la Llei d'igualtat d'Aragó el món rural, i de manera específica les dones, estan molt presents en tot l'articulat:

- Entre els principis generals de l'actuació dels poders públics aragonesos, l'article 3 esmenta la promoció de l'accés als recursos de tota mena a les dones que viuen en el món rural i la seva participació plena, igualitària i efectiva en l'economia i en la societat.
- En desenvolupar el principi d'interseccionalitat en l'article 17, es contempla especialment la situació i necessitats de les dones en el medi rural.
- Amb la finalitat d'augmentar la participació de les dones en el mercat de treball han d'establir-se mesures de foment de la contractació i programes de millora de l'ocupabilitat de les dones, contemplant entre els factors de vulnerabilitat i risc de discriminació, el seu veïnatge en l'àmbit rural (Art. 42).
- En l'apartat d'organització d'espais, horaris i creació de serveis (Art. 57), s'han de desenvolupar mesures per a garantir la conciliació de la vida laboral, familiar i personal de les dones i homes, tenint en consideració tots els models de família i la situació de les dones que viuen en el medi rural o en situació de vulnerabilitat.
- També pel que fa a les persones majors l'article 67 diu que, en particular, es visibilitzarà el fenomen de la violència contra la dona en la tercera edat i es prestarà especial atenció a les dones soles amb pensions no contributives i en l'àmbit rural.
- Respecte a la mobilitat, l'article 78 indica que s'ha de donar resposta especialment a la planificació que tingui com a objectiu la reducció de temps i distàncies amb la finalitat de conciliar la vida familiar i laboral, així com les necessitats de l'àmbit rural.
- En l'article 82 es pretén fomentar l'associacionisme i les iniciatives que persegueixin la creació de xarxes d'associacions de dones, amb l'objectiu d'incorporar a les dones en

---

<sup>4</sup> [BOE.es - BOE-A-2018-11932 Ley 7/2018, de 28 de junio, de igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres en Aragón.](https://www.boe.es/boe/BOE-A-2018-11932)

l'activitat pública, privada i empresarial, en particular a aquelles que resideixin en l'àmbit rural.

- Finalment, l'article 80 està dedicat íntegrament al Desenvolupament Rural, amb 10 mesures destinades sobretot a la formació; el foment de la titularitat i cotitularidad de les explotacions agràries; la incorporació en llocs de presa de decisions; accés a noves tecnologies i ocupabilitat i mesures de conciliació.

D'una altra banda, a l'Aragó existeixen diversos plans estratègics que contenen mesures en l'àmbit de les dones del medi rural, des del Pla per a la promoció de la igualtat d'oportunitats entre dones i homes al sector esportiu aragonès per al període 2018-2019<sup>5</sup>, al primer Pla estratègic per a la igualtat de dones i homes a l'Aragó 2017-2020<sup>6</sup> i el Decret que aprova la directriu especial d'ordenació territorial de política demogràfica i contra la despoblació<sup>7</sup>.

A més, en l'actualitat s'està treballant en l'Estatut de la Dona Rural<sup>8</sup>.

## PAÍS BASC

Al País Basc existeix la Llei 4/2005, de 18 de febrer, per a la igualtat de dones i homes<sup>9</sup>, on no es fa referència a les dones del món rural.

Per altra banda, el Parlament Basc va aprovar l'Estatut de les Dones Agricultores<sup>10</sup> per tal de regular la situació laboral femenina en el sector primari i l'entorn rural, amb l'objectiu principal de fer més visible el treball de les dones agricultores i promoure el seu accés a la titularitat de les explotacions. Així, es concedeix el reconeixement que tenien pendent les dones en el sector primari des del punt de vista professional, i reconeix els seus drets laborals, socials i fiscals, entre altres.

A més, l'Estatut recull les mesures necessàries per a aconseguir la igualtat de tracte i oportunitats de dones i homes del sector agrari, així com per a incorporar la perspectiva de gènere en tots els àmbits del sector, donades les diferents condicions i necessitats de dones i homes.

Arran de l'aprovació de l'Estatut, el Govern Basc va impulsar una investigació amb els objectius d'obtenir la imatge més precisa possible sobre la realitat actual de les agricultores basques,

---

<sup>5</sup> [ORDEN ECD/789/2018, por la que se aprueba el I Plan para la Promoción de la Igualdad de Oportunidades entre Mujeres y Hombres en el Sector Deportivo Aragonés para el periodo 2018-2019.](#)

<sup>6</sup> [https://www.aragon.es/documents/20127/674325/plan\\_estrategico\\_final\\_aragon.pdf/e95b3c36-24e2-8f49-160d-60ca0a07d424](https://www.aragon.es/documents/20127/674325/plan_estrategico_final_aragon.pdf/e95b3c36-24e2-8f49-160d-60ca0a07d424)

<sup>7</sup> [DECRETO 165/2017, de 31 de octubre, del Gobierno de Aragón, por el que se aprueba la Directriz Especial de Ordenación Territorial de Política Demográfica y contra la Despoblación. \(aragon.es\)](#)

<sup>8</sup> [https://www.eldiario.es/aragon/politica/aragon-tendra-estatuto-mujer-rural\\_1\\_8944602.html](https://www.eldiario.es/aragon/politica/aragon-tendra-estatuto-mujer-rural_1_8944602.html)

<sup>9</sup> [BOE.es - BOE-A-2011-17779 Ley 4/2005, de 18 de febrero, para la Igualdad de Mujeres y Hombres.](#)

<sup>10</sup> [BOE.es - BOE-A-2015-11599 Ley 8/2015, de 15 de octubre, del Estatuto de las Mujeres Agricultoras.](#)

identificar les necessitats reals de les dones que treballen en el sector agrari basc i conèixer el grau d'apoderament de les dones dins de les explotacions agràries i en l'àmbit públic que gira al voltant del sector. Els resultats d'aquesta investigació es van fer públics en l'estudi d'HAZI *Les dones al sector agrari basc: agricultores*<sup>11</sup>, de febrer 2016, alertava de l'existència d'un important nombre de dones que treballaven en explotacions però la seva feina no estava reconeguda.

---

<sup>11</sup>[https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/mujeres\\_rurales/es\\_agripes/adjuntos/Mujeres%20Agricultoras\\_informe\\_2016.pdf](https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/mujeres_rurales/es_agripes/adjuntos/Mujeres%20Agricultoras_informe_2016.pdf)

## PROGRAMES I AJUDES EXISTENTS A CATALUNYA

### *Programa de dones del món rural i marítim 2016-2020, del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació*

Aquest programa es posa en funcionament arrel de l'entrada en vigor de la Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, on per primera vegada es fa referència explícita al necessari apoderament de les dones del món rural i a la necessitat de posar en valor el seu protagonisme en el desenvolupament rural del segle XXI<sup>12</sup>.

Aquest programa neix d'una doble sensibilització, d'una banda recull la voluntat política i tècnica d'incorporar la transversalitat de gènere en les polítiques del Departament d'Agricultura i, d'altra banda, per l'existència de la Resolució 671/VIII de 14 d'abril de 2010 del Parlament de Catalunya, que insta al Govern a fer un Pla Interdepartamental de les dones del món rural i en especial de la pagesia.

Hi ha una avaluació<sup>13</sup> d'aquest programa amb data de juliol del 2020. L'objectiu de l'avaluació era generar evidències sobre la validesa del disseny i del grau d'implementació del Programa de dones del món rural i marítim de Catalunya 2016-2020 per a dissenyar un futur Programa en l'edició 2021-2025. El que diu el document és que, en general, ha estat una bona eina i s'han assolit molts del objectius. Malauradament, és impossible saber si això és cert. El resultat de l'avaluació és un document molt breu, no fa l'anàlisi per objectius ni tampoc no proporciona dades objectives.

Suposadament, el departament havia de presentar un nou pla 2021-2026 però no hem estat capaços de trobar-lo.

### *Consell Assessor de Dones del Món Rural i Marítim*

A més, es crea el Consell Assessor de Dones del Món Rural i Marítim, mitjançant l'Acord de Govern de 5 de març de 2019<sup>14</sup> per impulsar actuacions que afavoreixin la participació de les dones del món rural i marítim en espais públics i de presa de decisions en els àmbits sindical, professional, cooperatiu i polític.

El Consell es va constituir formalment el desembre de 2019 amb la voluntat, en un primer moment, de promoure actuacions per fomentar la formació específica dirigida a l'economia del coneixement, l'emprenedoria i la integració de les dones al món rural.

<sup>12</sup> <http://agricultura.gencat.cat/web/.content/01-departament/politiques-dones/enllacos-documents/fitxers-binaries/Programa-de-dones-2016-2020.pdf>

<sup>13</sup> <http://agricultura.gencat.cat/ca/detalls/Noticia/Avaluacio-PDMRM-2016-2020-gener21>

<sup>14</sup> <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=843473>

### *Pla de Mesures davant del Repte Demogràfic del Govern d'Espanya*

El març de 2021, el Govern d'Espanya va presentar el Pla de Mesures davant del Repte Demogràfic<sup>15</sup>, que compta amb una inversió superior a 10.000 milions d'euros —al voltant del 10% del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència— en el període 2021-2023 en un total de 130 actuacions orientades a lluitar contra la despoblació i garantir la cohesió social i territorial.

El Pla de Mesures aborda de manera específica la cohesió territorial amb perspectiva feminista, establint com a prioritat l'eliminació de les bretxes entre dones i homes en relació amb la masculinització del territori, la manca d'oportunitats per a les dones a l'àmbit rural i les zones en declivi demogràfic, la càrrega de cures cap a la dona derivada de l'envelliment de la població, així com la violència masclista. Cohesió i dona són, doncs, dos eixos prioritaris al Pla de Recuperació, i, per això, la igualtat de drets i oportunitats de les dones al territori, a més de ser un objectiu transversal, també és un dels eixos de actuació del Pla de Mesures davant del Repte Demogràfic.

Algunes mesures posades en marxa en aquest àmbit són el suport financer a través de préstecs participatius<sup>16</sup> d'entre 25.000 i 1.5M d'euros per:

- afavorir projectes empresarials tecnològics i innovadors liderats per dones, amb un pressupost per al període comprès entre 2021-2023 és de 51M€.
- impulsar la transformació digital de les empreses del sector agroalimentari i al medi rural, específicament per startups o pimes que desenvolupin activitats innovadores i/o de base tecnològica, amb una atenció especial a aquelles amb capacitat de generar ocupació de qualitat per a dones, amb un pressupost per al període comprès entre 2021-2023 és de 33M€.

### *Programa específic de suport a dones en els àmbits rural i urbà*

D'altra banda, el Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència preveu un programa específic de suport a dones en els àmbits rural i urbà<sup>17</sup> amb l'objectiu de millorar la seva capacitació a través de la implementació d'itineraris individualitzats d'atenció i d'orientació laboral, assessorament i accions de formació ajustat al perfil d'ocupabilitat de les dones participants principalment en els àmbits digital, tecnològic, emprenedor i d'economia social vinculat a productes endògens (dimensió local i verda), ús forestal i agrícola, activitats comercials en línia i suport a la dependència.

<sup>15</sup> <https://www.miteco.gob.es/es/reto-demografico/temas/medidas-reto-demografico/default.aspx>

<sup>16</sup> <https://www.enisa.es/es/financia-tu-empresa/lineas-de-financiacion>

<sup>17</sup> <https://www.sepe.es/HomeSepe/que-es-el-sepe/comunicacion-institucional/noticias/historico-de-noticias/2021/detalle-noticia.html?folder=/2021/Octubre/&detail=El-SEPE-y-las-comunidades-autonomas-ejecutaran-e-impulsaran-el-Programa-de-apoyo-a-mujeres-en-los-ambitos-rural-y-urbano->

Amb una dotació de 7.770.729 euros només per a Catalunya, el programa s'adreça a dones desocupades i residents, preferentment, en municipis de menys de 5.000 habitants. Malgrat que el termini de presentació de sol·licituds va finalitzar el 15 de febrer de 2022, encara no es coneix la resolució final de la convocatòria.

### *Perspectiva feminista de la PAC*

Cal destacar també que, a petició del Govern d'Espanya, s'ha aconseguit incorporar la perspectiva feminista entre els objectius estratègics de la proposta de Reglament europeu de la Política Agrícola Comuna (PAC). Es tracta d'una fita fonamental per aconseguir que la PAC deixi de percebre's com una política neutra i permeti orientar les seves mesures a disminuir la bretxa entre dones i homes existent a l'activitat agrària i a fomentar la diversificació econòmica al medi rural amb especial incidència en el potencial femení. L'objectiu és aconseguir que la futura PAC permeti implementar a cada Estat Membre intervencions especialment dissenyades per atendre les necessitats de les dones al medi rural, buscant així avançar en la igualtat de tracte i d'oportunitats per a dones i homes, contribuint a reduir les bretxes de gènere detectades.

## PROPOSTES

### ESTATUT DE LES DONES AL MÓN RURAL

A partir de les experiències a altres comunitats autònomes com l'Aragó i el País Basc, presentem un possible Estatut per a les Dones del Medi Rural a Catalunya, on es treballarien les propostes següents:

En matèria d'ajudes econòmiques i situació legal:

- Subvencions per a la promoció de dones al medi rural.
- Priorització de les ajudes i subvencions per a aquelles explotacions agrícoles o ramaderes on siguin titulars les dones.
- Priorització de la contractació i promoció professional de les dones a les empreses de l'àmbit rural en els procediments de concurrència competitiva.
- Ajuts a la innovació tecnològica al medi rural.
- Subvencions a programes de formació a dones al medi rural.

En matèria de mesures empresarials:

- Estudi d'incentius econòmics i fiscals a les explotacions gestionades per dones.
- Guia amb recomanacions per als fabricants de ferramentes i maquinària agrària perquè es tinguin en compte les característiques biològiques de les dones a l'hora de dissenyar els instruments.
- Tallers de formació per facilitar la posada en marxa i modernització de projectes empresarials al medi rural.
- Mesures que facilitin la creació d'empreses al medi rural per dones joves.
- Impuls del comerç electrònic que permeti a les emprenedores del medi rural difondre i vendre els seus productes.
- Ajuts a les dones per a la instal·lació i/o modernització d'explotacions agràries.
- Suport a les associacions de dones que treballen per l'apoderament de les dones al medi rural.

En matèria de presència de la dona en la participació i presa de decisió:

- Percentatge mínim de dones als organismes de direcció de les entitats, associacions, etc. com a requisit per a l'accés de subvencions i ajuts.
- Mesures per afavorir la incorporació de la dona a l'activitat agrària i ramadera per tal d'augmentar el nombre de dones susceptibles de ser sòcies i per trencar i fer desaparèixer certes barreres que continuen condicionant la participació de les dones.



En matèria laboral:

- Per tal d'afavorir la coresponsabilitat, posar èmfasi en les ajudes socials d'accés de la dona a l'oci i el temps lliure i ajudes per a la cura de persones dependents. Mesures per pal·liar la participació escassa dels homes en tasques domèstiques i de cura.
- Pel que fa als drets socials, impulsar serveis de substitució que possibilitin el manteniment de l'activitat en casos d'incapacitat temporal, vacances o descans, En aquest sentit, cal valorar entre els criteris de prioritització que les explotacions siguin de titularitat de dones.
- Dur a terme campanyes d'informació, sensibilització i difusió de recursos que impulsin la coresponsabilitat al sector, amb mesures i programes que impulsin l'assumpció de tasques per part dels homes en el treball domèstic i de cures.
- Fer campanyes per tal que les dones autònomes s'inscriguin al Règim Especial de Treballadors Autònoms (RETA).

En matèria social:

- Control de dades estadístiques. Incloure sistemàticament la variable sexe a les estadístiques, enquestes i recollida de dades que es duguin a terme.
- Incloure en les operacions estadístiques indicadors que assegurin el coneixement de valors, rols, situacions, condicions, aspiracions i necessitats de les dones i homes al sector.
- Llenguatge no sexista en un àmbit masculinitzat. Comunicació no sexista.
- Reconeixement i visibilitat de les dones a l'entorn rural.

En matèria educativa:

- Prioritat de dones i de dones amb discapacitat.
- Diagnòstic de necessitats formatives per tal d'ajustar l'oferta de formació a les necessitats detectades al territori (que poden ser diferents segons províncies/comarques).
- Elaboració d'un Pla formatiu que fomenti la formació especialitzada (FP i altres titulacions).
- La formació i el desenvolupament de les capacitats necessàries és fonamental per impulsar l'activitat del medi rural, proporcionar coneixements, desenvolupar capacitats i facilitar l'accés a les TIC a les dones que exerceixen la seva activitat al món rural.
- Inclusió de mòduls professionals que no formen part del títol de formació professional orientats a fomentar la igualtat d'oportunitats i posar en valor la importància de la dona rural.

- Promoure la professionalització d'activitats fetes tradicionalment per dones i incloure-hi procediments d'avaluació i acreditació de competències.
- Impuls de la informació i la formació On-line i a distància. Coneixement de l'òptima connectivitat digital dels nuclis rurals.

En matèria de lluita contra la violència envers les dones:

- Anàlisi de la situació i les circumstàncies específiques de la violència masclista al medi rural per establir mesures necessàries per a la seva prevenció.
- Habilitar canals que possibilitin que les dones rurals que treballin al sector i siguin víctimes d'assetjament sexual o assetjament sexista tinguin accés a recursos d'informació i atenció accessibles i de qualitat.
- Incrementar la formació i la sensibilització per a la prevenció de violència cap a les dones en general i cap a les dones amb discapacitat en particular, per a familiars, cuidadores de persones amb discapacitat i per als agents implicats en els diferents serveis d'atenció.
- Fer un estudi de les feines que fan les dones i monetitzar-les per tal de posar de relleu feines que queden invisibilitzades i que són essencials per a la vida.
- Fer protocols contra la violència masclista i l'assetjament sexual i per raó de sexe. Fer campanyes per donar-ho a conèixer i conscienciar la població. Replicar la campanya contra la violència masclista, *Cultivando Igualdad*, un programa d'àmbit estatal de FADEMUR (Federació d'Associacions de Dones Rurals) destinat a la prevenció de la violència de gènere en el medi rural i finançat pel Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030 amb càrrec al 0,7% de l'IRPF: tallers, campanyes, estudis.
- Fer campanyes per impulsar les empreses a la contractació de dones.
- Fer inspeccions perquè els plans d'igualtat de les empreses es registrin i es compleixin.
- Millorar la integració de les dones migrants.

### OFICINA D'ACOMPANYAMENT A LA DONA DEL MÓN RURAL

Creació d'una oficina virtual d'acompanyament a la dona del món rural que estigui a cavall entre el que ofereix el servei *Barcelona Activa*<sup>18</sup> i la plataforma *Viure rural*<sup>19</sup>. *Barcelona Activa* és un organisme que ofereix assessorament, formació, acompanyament i *networking* per a professionals, persones emprenedores, persones treballadores autònomes i empreses. També donen suport específic per a organitzacions i projectes de l'economia social i solidària (ESS). I, finalment, proporcionen formació. És una bona eina però només opera a la ciutat Barcelona.

---

<sup>18</sup> <https://www.barcelonactiva.cat/>

<sup>19</sup> <https://viurearural.cat/>

*Viure rural* és una plataforma virtual amb recursos i serveis que es pot necessitar a l'hora d'establir-se a una comarca rural de Catalunya. Viure rural és una acció del projecte ODISSEU finançat pel Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació pels ajuts a la cooperació cofinançat pel Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural (FEADER) en el marc del Programa de Desenvolupament Rural de Catalunya (2014-2020) i la Direcció General de Joventut del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. És una excel·lent idea tot i que no sabem quin grau de satisfacció en tenen els usuaris. El que està clar, però, és que no té perspectiva de gènere.

El que hauria de contemplar l'oficina d'acompanyament de la dona del món rural és:

- Identificar dones referents i proactives.
- Proporcionar una plataforma per a la xarxa de dones emprenedores al medi rural com a espai de trobada on compartir coneixements i construir solucions innovadores per a la millora de l'ocupabilitat i d'orientació laboral.
- Proporcionar un mapa interactiu a través del qual es puguin localitzar totes les emprenedores a les diferents comarques de Catalunya, amb indicació de la seva activitat.
- Proporcionar informació bàsica, útil i actualitzada dels recursos d'aquests territoris molt diversos que tenen en comú identitats rurals.
- Difondre informació disponible sobre la dona al medi rural.
- Promoure i donar suport a iniciatives de dones emprenedores del medi rural vinculades amb els sectors agrícola, ramader, agroalimentari, artesanal, serveis socials a les zones rurals, així com de la resta d'emprenedoria en l'àmbit rural, especialment aquelles que augmentin el nivell d'ocupabilitat de les dones rurals.
- Proposar a les administracions i els poders públics, la posada en pràctica, tant de mesures polítiques, legislatives i econòmiques, com d'accions de foment dirigides a organitzar i vertebrar els col·lectius de dones per tal de defensar de manera eficaç els seus interessos i contribuir a l'equiparació de les seves condicions de treball, i en general, a l'elevació del seu nivell de qualitat de vida.
- Posar en valor el treball fet per dones com a base del desenvolupament del medi rural.
- Incorporar el principi d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes en el disseny de les polítiques de foment del medi rural i promoure la presència i participació activa de les dones en els òrgans de decisió i gestió.
- Donar suport a les associacions de dones rurals per al desenvolupament de programes adreçats a la prevenció integral de la violència de gènere.
- Generar un major suport a la creació de noves cooperatives que ofereixin serveis de proximitat en zones rurals que no en tenen i que originin ocupació per a les dones del medi rural.

En definitiva, aquesta oficina podria ser una eina per desenvolupar l'Estatut de la dona del món rural.

### **MODIFICACIÓ DE LA LLEI DE COOPERATIVES AMB PERSPECTIVA FEMINISTA**

La Llei 12/2015, de 9 de juliol, de cooperatives de Catalunya és una llei feta sense perspectiva feminista. Només els articles 10 i 85 fan referència a mesures d'igualtat entre dones i homes, per tal de garantir la igualtat de tracte i d'oportunitats entre les dones i els homes que en formen part, i tendir a representar els dos sexes de manera proporcional a llur presència en els càrrecs de la cooperativa, i per fomentar la igualtat de gènere efectiva pel que fa al fons d'educació i promoció cooperatives. Per tant, tindria sentit demanar al Govern una modificació de la Llei para dotar-la de perspectiva feminista.

### **FOMENT DE LES EXPLOTACIONS DE TITULARITAT COMPARTIDA**

A Espanya, les dones representen més d'un terç de les persones que treballen a les explotacions agràries familiars, però, en la major part dels casos, només els homes figuren com a titulars de les explotacions mentre que elles apareixen com a cònjuges a la categoria d'ajuda familiar. Tot i que la immensa majoria de les dones agricultores comparteixen les tasques agrícoles de les explotacions familiars amb les seves parelles, aquestes activitats són vistes com una extensió de les seves tasques domèstiques i de cura.

La titularitat compartida és una figura jurídica de l'explotació agrària a què es poden acollir aquelles parelles que comparteixen el treball i la gestió de l'explotació. Aquesta figura permet que l'administració, representació i responsabilitat de l'explotació sigui de les dues persones titulars, fomentant la igualtat entre ambdues. La regulació de les explotacions de titularitat compartida es recull a la Llei 35/2011 sobre titularitat compartida de les explotacions agràries<sup>20</sup>. En l'actualitat, segons les darreres dades<sup>21</sup> publicades, de les 1.024 d'explotacions de titularitat compartida registrades a Espanya, només 6 estan a Catalunya. Sembla, doncs, oportú fomentar el coneixement d'aquesta Llei entre la població per tal d'incrementar les inscripcions al Registre de Titularitat Compartida d'Explotacions Agràries del ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

---

<sup>20</sup> [https://www.mapa.gob.es/es/desarrollo-rural/temas/igualdad\\_genero\\_y\\_des\\_sostenible/Ley%20de%20Titularidad%20Compartida\\_tcm30-87397.pdf](https://www.mapa.gob.es/es/desarrollo-rural/temas/igualdad_genero_y_des_sostenible/Ley%20de%20Titularidad%20Compartida_tcm30-87397.pdf)

<sup>21</sup> [https://www.mapa.gob.es/es/desarrollo-rural/temas/igualdad\\_genero\\_y\\_des\\_sostenible/titularidad\\_compartida/#prettyPhoto](https://www.mapa.gob.es/es/desarrollo-rural/temas/igualdad_genero_y_des_sostenible/titularidad_compartida/#prettyPhoto)